

De opzet van het boek mag dan nog zo grondig, vernieuwend en interessant zijn, toch vrees ik dat een integrale overname wegens tijdsgebrek niet haalbaar is. Van zo'n leergang kan een leraar Nederlands, zeker in deze sombere tijden, alleen maar dromen. De Papieren Wereld bevat in elk geval een rijke verzameling van teksten en goed gekozen opdrachten waaruit men zeker kan putten.

Marie-Anne Baert, Rijakker 22, 9910 Gent.

Anti-racisme op school

ANTI-RACISME OP SCHOOL, een uitgave van de Anne Frank Stichting. AFSchrift 10, 4 delen.

Het onderwijs kan uitingen van racisme niet negeren : op vrijwel elke school worden leerkrachten geconfronteerd met openlijke of onderhuidse, bewuste of onbewuste uitingsvormen van racisme. De Anne Frank Stichting voelt zich sterk betrokken bij de strijd tegen het racisme en poogt met de publicatie van dit AFSchrift 10 de vele leerkrachten die besluiten iets tegen de racistische uitingen te gaan doen materiaal in handen te geven.

Om dit materiaal te verzamelen werkte de Anne Frank Stichting twee jaar samen met leerkrachten uit het voortgezet onderwijs. De resultaten van deze coöperatie werden gebundeld in AFSchrift 10, dat uit vier delen bestaat : beleid, houding, lessen, handleidingen. Bij deze delen hoort de videoband "Anti-racisme op school".

Zaken die de individuele mogelijkheden van één of enkele sterk betrokken leerkrachten te boven gaan en door de school gedragen zou moeten worden, komen in het deel BELEID ruim aan bod. Immers pogingen om in lessenseries en projectweken etnische vooroordelen en discriminaties aan de orde te stellen komen nauwelijks tot hun recht als dat geen consequenties heeft voor de dagelijkse schoolpraktijk. De school is geen eiland : daarom is een duidelijke en klare anti-racistische houding van de school een belangrijke stap in het streven naar multicultuurle samenleving. Voorbeelden van dergelijke intentieverklaringen in Nederland en Groot-Brittannië worden toegelicht.

Delicater is het stellen en handhaven van normen : echter, niet reageren op het racisme is ook een stellingname. Normen dus voor leerlingen en leerkrachten. Wie bepaalt echter wat ?

Vooraleer je een stap naar beleid toe zet, breng je best eerst de situaties op school, strategie en tactiek en een actieplan in kaart : een voorbeeld in dit deel kan je op weg helpen.

In het deel HOUDING worden artikelen en werkmateriaal aangeboden om zich te bekwamen in een alerte anti-racistische opstelling (= een gedrag en een manier van denken gebaseerd op etnische gelijkwaardig-

heid). Uiteraard is een pasklaar recept onmogelijk : de situaties, de eigen mogelijkheden, de relatie met leerlingen en collega's, de samenstelling van de klas zijn allemaal factoren die een reactie bepalen.

Nadenken over bepaalde effecten van een reactie is zinvol : het gaat er niet om etiketten op te kleven (jij bent een racist) maar wel om duidelijk te maken waarom een bepaalde racistische uitspraak wordt afgewezen.

Enkele overwegingen bij het reageren worden geopperd :

enig zicht op achtergronden van een vooroordeel (angst, weinig zelfvertrouwen, groepsnormering) vergemakkelijkt een reactiewijze, ken je eigen sterke punten, wat zijn jouw intenties (moraliseren heeft vaak negatieve effecten) ; vermijd een vechtgesprek, ontken niet iemands ervaringen, schilder buitenlanders niet als zielepoten of slachtoffers af.

Handig zijn ook de gesuggereerde reactiewijzen : toets elke bewering, doorvragen naar de uiteindelijke gevolgen van racistische beweringen die vaak een verhulling van angst zijn en dus vertaald moeten worden, lik op stuk geven, een bewering absurd maken, sancties nemen, informatie verstrekken. Een mogelijke reactiewijze wordt geïllustreerd met voorbeelden uit de ervaringen van leerkrachten.

Diverse rollenspelen voor docenten (zowel voor de enkeling als voor een groep) bieden de mogelijkheid om zich te oefenen in de doorvraagmethode, in het uitproberen van verschillende reactiewijzen op racistische uitingen van collega's : "ingezonden brieven, kaartjesspel, doorvragen, conflict in de leraarskamer, onrust op de Hugo de Grootescholengemeenschap (een leerkracht heeft een vertegenwoordiger van de Centruumpartij uitgenodigd), woordassociaties rondom het begrip racisme, les krijgen in een vreemde taal", het zijn allemaal interessante aanzetten.

Lessen over vooroordelen, discriminatie en racisme zijn zinvol. Er zijn verschillende mogelijkheden om deze problematiek te benaderen : je kan kiezen voor het benadrukken van de historische achtergronden, voor het onderlijnen van de economische omstandigheden die racisme voortbrengen of je kan ook het psychologisch mechanisme van racisme blootleggen. De leerkracht die besloten heeft iets aan racisme te doen moet dus kiezen voor een invalshoek, een werkwijze en lesmateriaal.

Verschillende leerkrachten experimenteerden gedurende twee jaar met allerlei lessenseries. Deze ervaringen - echter geen kant-en-klare lessenseries - komen aan bod in het deel LESSEN, dat ingedeeld wordt in twee grote blokken en achtentwintig activiteiten die naar de doelstellingen (introductie, verwerving/verwerking, afsluiting) gerangschikt zijn.

In de lessen uit blok I "vooordeel en discriminatie" onderzoek je met leerlingen hun ervaringen met vooroordelen en discriminatie. In de activiteitenreeks wordt de nadruk gelegd op de posities die er bij discriminatie te onderscheiden zijn : wie wordt gediscrimineerd, wie discrimineert, wie kijkt toe, wie doet mee, wie grijpt in ? Een greep uit de aangeboden en gebruikte activiteiten : luisteren en lezen, improviseren, invullen van flaps, kaderopdrachten, film, strips maken, interviews afnemen, gastsprekers in de klas, diverse

rollenspelen...

In blok II komen lessen over racisme en racistische vooroordelen aan bod. De leerlingen leren wat racisme is, dat racisme op verschillende niveaus voorkomt, dat negatieve beweringen over de buitenlanders niet op feiten berusten, dat mensen buitenlanders als zondebokken aanwijzen en dat bepaalde politieke partijen dat aanwakkeren, waar racistische ideeën in het verleden toe geleid hebben, dat ingrijpen bij racistische incidenten wel degelijk effect kan hebben. Weer zijn er diverse activiteiten zoals tentoonstellingen, een diareeks, film, bezoek aan het Anne Frankhuis, video... Wie een lessenreeks of een projectweek wil plannen vindt voorbeelden van uitgewerkte schema's.

Het vierde deel HANDLEIDINGEN bespreekt de diareeks "Racisme, wat is dat eigenlijk" en de videobanden "'t Is gewoon discriminatie" en "En jij dan?". Ook hier worden mogelijke verwerkingen aangeboden.

De vier delen van AFSchrift 10 zijn op Nederlandse situaties toegespitst, maar elke Vlaamse leerkracht die iets aan racisme wil doen vindt in deze publicaties zeker houvast en raadgevingen (delen beleid en houdingen) en bruikbare lesvoorbeelden (delen lessen en handleidingen).

AFSchrift 10 te bestellen bij : AFSchriften, Parkweg 20 a, 2271 AJ VOORBURG (à f 44,50), tel : 070-861779

De Videoband op VHS/Betamax/V 2000 à f 85 is te bestellen bij LOKV, Postbus 805, 3500 AV UTRECHT.

Marc Brants, Rode Kruislaan 5, 2600 BERCHEM

Taalvaardigheid in de basisschool

Taalvaardigheid in de basisschool 'katernen', eerste bundel. Redactie : Leo Lentz en Hans van Tuijl. SLO Stichting voor de Leerplanontwikkeling.

Beste lezer,

Vermits ik hier een uit Nederland afkomstig boek zal bespreken dat gericht is op lagere scholen die vooral thematisch werken, en dat werd geschreven om hulp te bieden bij het ontwerpen van een school-werkplan, dingen die in België voor de meesten nog tot de wereld van de science-fiction behoren doet u er wellicht goed aan om maar meteen over te stappen naar een volgende boekbespreking.

Ikzelf blijf nog even schrijven, omdat mij gevraagd werd dit boek eens door te lichten. Het werk - he, u leest toch nog verder ! -